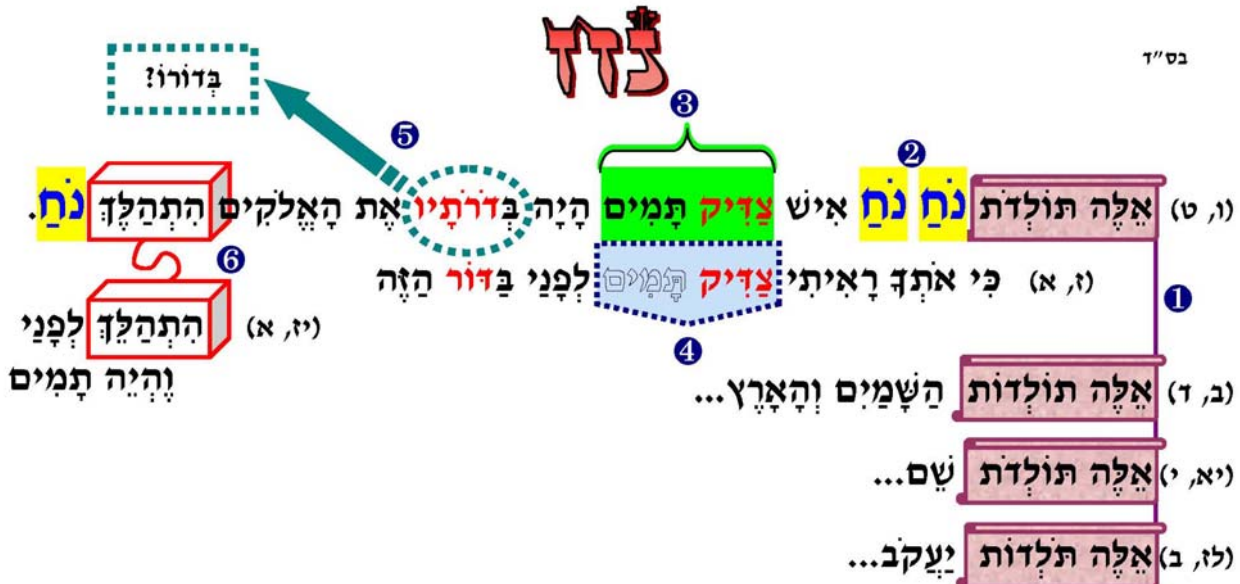

בס"ד

1. מדוע מתחילה הפרשה במלה 'אלה'? האם הטעם שֶׁוּה בְּשָׂאֵר הַפְּרָשׁוֹת הַמִּתְחִילוֹת בְּ'אֵלֶּה'?
2. מדוע בפסוק הראשון נזכר 'נח' שלש פעמים?
3. מה הפרוש - 'צדיק תמים'?
4. מדוע בהמשך קרא ה' לנח 'צדיק' אבל לא 'תמים'?
5. מדוע 'בדורותיו' ולא 'בדורו'?
6. מהו השנוי שְׁנֵאמַר בְּאַבְרָהָם אָבִינוּ וְמָה לְמַדְּנֵנוּ מִכֵּן?

נזז

1. מדוע מתחילה הפרשה במלה 'אלה'? האם הטעם שֶׁוּה בְּשָׂאֵר הַפְּרָשׁוֹת הַמִּתְחִילוֹת בְּ'אֵלֶּה'?

כתב רש"י: "הואיל והזכירו ספר בשבחו, שנאמר (משלי י, ז) 'זכר צדיק לברכה'. דבר אחר ללמדך, שעקר תולדותיהם של צדיקים - מעשים טובים".

ומבאר השפתי חכמים: "ואף על פי שכבר הזכיר תולדותיו בפרשה העוברת חזר והזכירם כאן להודיע שלא הוליד רק אלה ולא שהוליד אחריהם בנים ובנות ולא היו ראויים לבוא אל התבה ... ולא נהירא דהא לעיל (בראשית ה, לב) פירש הרב דלךר פבש את מענינו [שלא הוליד עד שהיה בן חמש מאות שנה] שאף על פי שהיו רשעים לא יאבדו במים לפי שאינן ראויין לעונשין לפני המבול [כי מבין ת"ק ומעלה כל הנולדים לא יהיו בני עונשים, ויועיל להם זכותו של נח שאף אם יהיו רשעים ינצלו בזכותו (שפתי חכמים שם)]."

ובמדרש (בראשית רבה ל, ג): "אֵלֶּה". אָמַר ר' אֲבָהוּ בְּכָל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר 'אֵלֶּה' פָּסַל אֶת הָרֵאשׁוֹנִים, וְאֵלֶּה' מוֹסִיף עַל הָרֵאשׁוֹנִים, כָּאֵן שֶׁנֶּאֱמַר 'אֵלֶּה' פָּסַל אֶת הָרֵאשׁוֹנִים, דוֹר הַמְּבוּל".

כְּתַב הַרְמַב"ן: "אֵלֶּה תוֹלְדוֹת נֹחַ - טַעְמוֹ פִּרְשׁוּ בּוֹ (הַרְאֵב"ע, וְהַרְד"ק) קוֹרְתִיו, כְּטַעַם 'מִה יֵלֵד יוֹם' (מְשַׁלֵּי כּוֹ, א), וְיִרְמֹז אֶל כָּל הַפְּרָשָׁה. וְאֵינוֹ נִכּוֹן בְּעֵינַי, כִּי אֵין קוֹרוֹת הָאָדָם תוֹלְדוֹתָיו. וְהַנִּכּוֹן שֶׁהוּא כְּמִשְׁמַעוֹ, כְּמוֹ 'אֵלֶּה תוֹלְדוֹת בְּנֵי נֹחַ' (בְּרֵאשִׁית י, א), 'וְאֵלֶּה תְּלִדֹת יִשְׁמַעֵאל' (בְּרֵאשִׁית כה, יב), יֹאמֵר אֵלֶּה תוֹלְדוֹת נֹחַ: שֵׁם הֵם וְיִפֹּת.

אֲבָל הַחֲזִיר [אָמַר שׁוֹב] וְיִוֵּלֵד נֹחַ בְּעֵבוֹר שֶׁהִפְסִיק וְאָמַר נֹחַ אִישׁ צְדִיק תָּמִים הָיָה, לְהוֹדִיעַ לְמָה צָוָהוּ בְּתַבָּה. וְאֵף עַל פִּי שֶׁכָּבַר אָמַר לְמַעַלָּה (בְּרֵאשִׁית ה, לב) וְיִהְיֶה נֹחַ בֶּן חֲמִשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְיִוֵּלֵד נֹחַ אֶת שֵׁם אֶת שֵׁם וְאֶת יָפֶת, חֹזֵר לְהַזְכִּיר פַּעַם אַחֲרַת לְהַגִּיד כִּי לֹא הָיָה כָּכָל אֲבוֹתָיו שִׁיּוּלִידוֹ בְּנוֹת וּבָנִים. וְזֶה טַעַם 'שְׁלֹשָׁה בָּנִים', כִּי יִזְכִּיר מִסְפָּרָם לֵאמֹר כִּי אֵלֶּה שְׁלֹשָׁה לְבָדָם הָיוּ תוֹלְדוֹתָיו וְנִצְלוּ בְּזִכְרוֹתוֹ, וּמֵאֵלֶּה נִפְּוֶצָה כָּל הָאָרֶץ".

הָאוֹר הַחַיִּים הַקְּדוֹשׁ מְבַאֵר: "אָמְרוּ 'אֵלֶּה' שִׁיּוּרָה עַל פְּסוּל זוֹלָתָם. יֵשׁ מְקוֹם לוֹמַר שֶׁנִּתְּכַנֵּן לְפָסַל דוֹרוֹ אֵלֶּה שְׁלֹא הָיָה צְרִיף לְהוֹדִיעַ זֶה שֶׁכָּבַר נִפְּסָלוֹ וְנִחַתְמוֹ לְהַמְּחֹת. אָכֵן יִתְּבַאֵר עַל דֶּרֶךְ אֲמָרָם ו' (בְּרֵאשִׁית רַבָּה): עֵקֶר תוֹלְדוֹתֵיהֶם שֶׁל צְדִיקִים מְצוּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים ... דְּקִדְקוּ לוֹמַר 'עֵקֶר' וְלֹא הִסְפִּיק לָהֶם לוֹמַר שֶׁגַּם מַעֲשִׂים טוֹבִים יִתְּיַחַס לָהֶם שֵׁם תוֹלְדוֹת, לְדִיק תִּבֵּת 'אֵלֶּה', פְּרוּשׁ: אֵלֶּה (מְצוּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים) הֵם הָעֵקֶר לְצְדִיקִים וּפְּסַל בְּעֵרְפָם הַבָּנִים הַמְּזַכְרִים בַּפְּרָשָׁה הַקּוֹדֶמֶת".

הַכְּלִי יִקַּר מוֹסִיף בְּבֵאוֹר דְּבַרֵי רַש"י: "פִּרְשׁ רַש"י, הוּאִיל וְהַזְכִּירוּ סִפְרָ בְּשִׁבְחוֹ. וּלְפִי זֶה הָיָה לוֹ לְסַפֵּר בְּשִׁבְחוֹ בְּסוּף בְּרֵאשִׁית, כִּי גַם שֵׁם הַזְכִּירוּ. אֵלֶּה לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר כָּאֵן: 'אֵלֶּה תוֹלְדוֹת' וְכָל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר 'אֵלֶּה' - פָּסַל אֶת הָרֵאשׁוֹנִים, לוֹמַר לָהּ שֶׁכָּל הָרֵאשׁוֹנִים תוֹלְדוֹתֵיהֶן אֵינָם נִקְרָאִים תוֹלְדוֹת, כִּי יִמְחָה זְכָרָם בְּמִבּוּל וְהָיוּ כְּלֵא הָיוּ, אֲבָל אֵלֶּה נִקְרָאוּ תוֹלְדוֹת קְיָמִים, עַל כֵּן הִצְרִיךְ כָּאֵן לוֹמַר טוֹב טַעַם לְמָה נִשְׁאַרוּ אֵלֶּה יוֹתֵר מִזוֹלָתָם, לְפִי שֶׁ-נֹּחַ אִישׁ צְדִיק תָּמִים וְגו', עַל כֵּן הִלְכוּ כָּל תוֹלְדוֹתָיו לְחַיֵּי עוֹלָם וְכָל הַתוֹלְדוֹת הַקְּדוּמִים לְחַרְפוֹת וּלְדַרְאוֹן עוֹלָם. וּלְדַבֵּר אַחַר שֶׁפִּרְשׁ רַש"י: לְלַמֵּד שֶׁעֵקֶר תוֹלְדוֹתֵיהֶן שֶׁל צְדִיקִים מַעֲשִׂים

בעל הטורים מביא ארבעה פסוקים שמתחילים ב-'אלה תולדות': "ד' דסמיכי [סמוכים] - 'אלה תולדות השמים והארץ' (בראשית ב, ד); 'אלה תולדת נח'; 'אלה תולדות שם' (בראשית יא, י); 'אלה תולדות יעקב' (בראשית לו, ב). בכלן פסל את שלפניו: 'אלה תולדות השמים' פסל תהו ובהו (בראשית רבה יב, ג); 'אלה תולדת נח' פסל דורות שלפניו (שמות רבה ל, ג); 'אלה תולדות שם' פסל בני חם ובני יפת; 'אלה תולדות יעקב' פסל עשו ואלופיו."

2. מדוע בפסוק הראשון נזכר 'נח' שלש פעמים?

מפרש בעל הטורים: "ג' פעמים פתיב 'נח' בפסוק, שראה שלשה עולמות (תנחומא נח, ה). דבר אחר, שהיה משלשה, שכל אחד הציל שלשה בזכותו: נח הציל שלשת בניו, שהם שם חם ויפת; דניאל הציל חנניה מישאל ועזריה בחלום (דניאל ב); איוב הציל שלשת רעיו, אליפז התמני ובלדד השוחי צפר הנעמתי (איוב מב). נמצא שנח היה אחד משלשה שהצילו שלשה."

האלשיך הקדוש מבאר, שתחלת הפסוק מדבר על צדקות בני נח - 'תולדות נח', ואחר כך אמר על האב. "ועל בן אמר 'נח איש צדיק ובטעם רביעי, כמרים קול ואומר נח אשר דימיתי בניו אליו, תדע מה תארו, איש צדיק וכו'..." ופעם שלישית שנאמר הוא 'את האלקים התהלך נח' לומר כי כל צדקתו היתה רק ממנו לה' בביתו ובחומתו". ועל בן הציל רק את עצמו בזכותו (ולא כאברהם אבינו שלמד אחרים ונצל לוט בזכותו). עוד מבאר האלשיך בפרוש ה'נח' השלישי "או נאמר שאף כי בניו היו דומים אליו מדוע לא הוליד עד גיל חמש מאות? (כפי שאמרו חז"ל כדי שלא יהיו בניו בני עונשין) אלא: 'את האלקים התהלך נח' בדבקות, מה שאין בן תולדותיו שלא היו כל כך דבוקים כמותו.

פרוש נוסף: חז"ל אמרו שבשלש עברות חטאו דור המבול (סנהדרין נז): בעבודה זרה, בגלוי עריות, ובגזל. בא הכתוב ללמד שנח היה נקי מכל אלו: (א) 'את האלקים התהלך נח', שהוא לא התעסק בעבודה זרה (ב) 'תמים היה בדורותיו', שהוא לא חטא בגלוי עריות (ג) 'איש צדיק', שהוא לא נהנה מן הגזל. לפיכך, שמו מופיע שלש פעמים בפסוק הראשון.

כתוב במדרש (בראשית רבה ל, ה): "אלה תולדות נח נח. אתמהא, לא הוה צריך קרא למימר [לא היתה צריך הפסוק לומר] אלא, אלה תולדות נח שם, אלא נייחא לו, נייחא לעולם, נייחא לאבות, נייחא לבנים, נייחא לעליונים, נייחא לתחתונים, נייחא בעולם הזה, נייחא לעולם הבא".

המדרש שואל - לא היתה צריך להתחיל 'אלה תולדות נח', ובלי לכפל את שמו? וכן מדוע הזכיר הכתוב קדם שהוא איש צדיק ולא את צאצאיו?

התשובה: כדי לספר שבחו - "נייחא לו" - לעצמו, שנצל מענש המבול; "נייחא לעולם" - שהעולם נשאר קיים והתחדש בזכותו; "נייחא לאבות" - שהיו המים עולם ומציפין אותן בתוך קבריהם וכיון שבא נח, נחו; "נייחא לבנים" - לדורות הבאים אחריו, שהרי - "כיון שחטא אדם, הפרה לא היתה נשמעת לחורש וכו', כיון שעמד נח נחו (לעיל כה, ב); "נייחא לעליונים" - למלאכי השרת שהיו מקטרגים על בני אדם למה נבראו, וכשבא נח הצדיק נחו; "נייחא לתחתונים" - שבזכותו נצלו כל הנמלטים מן המבול בתבה; "נייחא בעולם הזה" - לו ולזרעו אחריו; "נייחא לעולם הבא" - לישראל הבאים מזרעו, הזוכים לשני עולמות.

3. מה הפרוש - 'צדיק תמים'?

כתב הרמב"ן: "זכיר הכתוב שהיה זכאי ושלם בצדקו, להודיע שראוי להנצל מן המבול שאין לו ענש כלל, כי הוא תמים בצדק. כי הצדיק הוא הזכאי בדין, הפך הרשע. כמו שאמר 'והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע' (דברים כה, א). וכן 'ואתה צדיק על כל הבא עלינו כי אמת עשית' (נחמיה ט, לג), וכן 'בצדק תשפט עמיתך' (ויקרא יט, טו). אבל באברהם שאמר (להלן יח, יט) 'לעשות צדקה ומשפט', שבח אותו בצדק שהוא המשפט, וברחמים שהיא הצדקה. ורבי אברהם אמר: צדיק במעשיו, תמים בלבו. וכתוב (יחזקאל כח, טו) 'תמים אתה בדרךך'.

ואחר שאמר שהוא איש צדיק, כי איננו איש חמס ומשחית דרכו כבני דורו החיבים, אמר שהיה מתהלך את השם הנכבד ליראה אותו לבדו. איננו נפתה אחרי הוכרי שמים ומנחש ועונן, וכל שכן אחרי עבודה זרה, ואיננו שומע להם כלל, רק בשם לבדו הוא דבק תמיד. והולך בדרך אשר בחר השם, או אשר יורה אותו, כי נביא היה. וזה פטעם 'אחרי ה'

4. מדוע בהמשך קרא ה' לנח 'צדיק' אבל לא 'תמים'?

כתב רש"י (בראשית ז, א): "ולא נאמר צדיק תמים. מכאן שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכלו שלא בפניו".

בגמרא (עבודה זרה ו.) כתוב: "תמים כתיב בה. ודלמא תמים בדרךכו הנה! צדיק כתיב בה. דלמא תמים בדרךכו, צדיק במעשיו הנה". ולפיכך, נח הנה תמים בדרךכו וצדיק במעשיו. מפרש רש"י שם: "תמים בדרךכו - ענו ושפל רוח. צדיק במעשיו - בלא חמס". בא הכתוב ללמדנו על הענוה של נח פאיש תמים ושהוא איש צדיק ולא עוסק בגזל ובגלוי עריות.

ומפרש המשך חכמה: "כאשר מצוה הקב"ה על נח שיכנס אל התבה, הנה עקר מעלתו במה שהיו ידיו נקיות מחמס ומשאר עברות שבידם, אותן עברות שגדרו אותן על עצמם בני נח שלאחר המבול. ואולם ענותנותו של נח לא נחשבה באותה שעה, שכן בין כך ובין כך לא הנה חשוב לכלום בעיני דורו. משום כך אומר הקב"ה לנח: 'כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הנה', שכן באותו דור לא נחשבה מעלתו אלא לצדיק".

5. מדוע 'בדורותיו' ולא 'בדורו'?

כתב רש"י: "יש מרבותינו דורשים אותו לשבח, כל שכן שאלו הנה בדור צדיקים הנה צדיק יותר, ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו הנה צדיק, ואלו הנה בדורו של אברהם לא הנה נחשב לכלום".

ומוסיף הרמב"ן על דברי רש"י: "והנכון בעיני לפי הפשט, כי טעמו לומר שהוא לבדו הצדיק בדורות ההם, אין בדורותיו צדיק ולא תמים זולתו. וכן 'כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הנה' (בראשית ז, א), שאין אחר בדור ראוי להנצל. ואמר 'בדורותיו', כי דורות רבים

וַיֵּשׁ שְׂבָאָרוּ דְבָרֵי רִשׁ"י בְּדֶרֶךְ דְּרוּשׁ: "יֵשׁ מִרְבוּתֵינוּ דּוֹרְשֵׁין לְגִנְאֵי" - רַק אִם הָאָדָם בְּמִדְרַגַּת "רְבוּתֵינוּ" יָכֹל הוּא לְדַרְשׁ אֶת חֲבָרוֹ לְגִנְאֵי, וְלֹא - אָסוּר הַדְּבָר!

6. מהו השנוי שְׂנֵאָמַר בְּאַבְרָהָם אֲבִינוּ וּמָה לְמִדְנֵנוּ מִכָּדָן?

כְּתַב רִשׁ"י: "וּבְאַבְרָהָם הוּא אוֹמֵר (בראשית יז, א) 'הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי', (בראשית כד, מ) 'אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנָיו'. נַח הָיָה צְרִיף סַעַד לְתוֹמְכוֹ, אָבֵל אַבְרָהָם הָיָה מִתְחַזֵּק וּמְהַלֵּךְ בְּצַדְקוֹ מֵאֲלֵיוֹ".

מוֹבָא בְּמִדְרַשׁ (בראשית רבה ל, י): "אֶת הָאֱלֹקִים הִתְהַלֵּךְ נַח, ר' יְהוּדָה וְר' נַחֲמִיָּה; ר' יְהוּדָה אָמַר: מִשָּׁל לְשׂר שְׁהִיוּ לוֹ שְׁנֵי בָנִים, אֶחָד גְּדוֹל וְאֶחָד קָטָן. אָמַר לְקָטָן: הֵלֶךְ עִמִּי. וְאָמַר לְגְדוֹל: בֵּא וְהֵלֶךְ לְפָנָי. כֶּף אַבְרָהָם שְׁהִיָּה כַחוֹ יִפֶּה (בראשית יז, א) 'הִתְהַלֵּךְ לְפָנָי וְהִיָּה תַמִּים', אָבֵל נַח שְׁהִיָּה כַחוֹ רַע - 'אֶת הָאֱלֹקִים הִתְהַלֵּךְ נַח'. ר' נַחֲמִיָּה אָמַר: מִשָּׁל לְאוֹהֲבוֹ שֶׁל מֶלֶךְ שְׁהִיָּה מִשְׁתַּקַּע בְּטִיט עֲבָה. הַצִּיץ הַמֶּלֶךְ וְרָאָה אוֹתוֹ. אָמַר לִיָּה: עַד שְׂאֲתָה מִשְׁתַּקַּע בְּטִיט - הֵלֶךְ עִמִּי; הֲדָא הוּא דְכִתִּיב 'אֶת הָאֱלֹקִים הִתְהַלֵּךְ נַח'. וְלָמָּה אַבְרָהָם דּוֹמָה? לְאוֹהֲבוֹ שֶׁל מֶלֶךְ, שְׂרָאָה אֶת הַמֶּלֶךְ מְהַלֵּךְ בְּמַבּוֹאוֹת הָאֲפֵלִים. הַצִּיץ אוֹהֲבוֹ וְהִתְחִיל מֵאִיר עָלָיו דְּרִיף חֲלֹן, הַצִּיץ הַמֶּלֶךְ וְרָאָה אוֹתוֹ, אָמַר לוֹ: עַד שְׂאֲתָה מֵאִיר לִי דְרִיף חֲלֹן, בֵּא וְהָאֵר לְפָנָי. כֶּף אָמַר הַקֶּב"ה לְאַבְרָהָם: עַד שְׂתָהָא מֵאִיר לִי מֵאַסְפּוֹטְמִיָּא וּמְחַבְרוּתִיָּה, בֵּא וְהָאֵר לְפָנָי בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל. הֲדָא הוּא דְכִתִּיב (בראשית מח, טו): 'וַיִּבְרַךְ אֶת יוֹסֵף וַיֹּסֶף וַיֹּאמֶר הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי אֲבִתִּי לְפָנָיו וְגו'".

ה' הִתְהַלֵּךְ אֶת נַח לְתוֹמְכוֹ, אֵךְ אַבְרָהָם הֵלֶךְ לְפָנָי ה' כְּדֵי לְפָרְסָם אֶת שְׁמוֹ בְּעוֹלָם.